

NUCENÝ ZÁNİK ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU

TOMÁŠ DVOŘÁK

Abstract: **Forced Termination of Membership in a Cooperative**

This scientific study deals with the issue of individual methods of forced termination of membership in a cooperative. The study is written according to the legislation contained in Act No. 90/2012 Sb., on business companies and cooperatives (Act on business corporations), as amended by Act No. 33/2020 Sb. and No. 163/2020 Sb., which entered into force on 1. 7. 2020 and 1. 1. 2021. Specifically, the individual methods of forced termination of membership in a cooperative are analysed, which are bankruptcy, discharge of debt, execution, and expulsion of a member.

Keywords: cooperative; forced termination of cooperative membership; bankruptcy; debt relief; execution; expulsion of a member

Klíčová slova: družstvo; nucený zánik členství v družstvu; konkurs; oddlužení; exekuce; vyloučení

DOI: 10.14712/23366478.2023.5

I. ÚVOD

Členství člena v družstvu může nejenom vzniknout, ale také zaniknout; platí přitom, že se tak může stát pouze na základě určitých, zákonem stanovených způsobů.

Způsoby zániku lze v obecné rovině rozlišit na dobrovolné a nedobrovolné, resp. nucené.

Okruh nucených způsobů zániku členství je vymezen taxativně; existují přitom způsoby obecné (tj. takové, které jsou způsoby nuceného zániku členství, resp. účasti i v jiných obchodních korporacích než toliko družstvu) a zvláštní (tj. takové, které jsou způsobem nuceného zániku členství toliko v družstvu).

Obecné způsoby nuceného zániku členství v družstvu jsou:

1. prohlášení konkursu na majetek člena,
2. oddlužení zpeněžením majetkové podstaty člena,

3. oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena, a
4. postížení družstevního podílu výkonem rozhodnutí nebo exekucí.
Zvláštní způsoby nuceného zániku členství v družstvu jsou:¹
 1. vyloučení člena z družstva, a
 2. zvláštní způsob zániku členství rozhodnutím představenstva v sociálním družstvu.

II. JEDNOTLIVÉ OBECNÉ ZPŮSOBY NUCENÉHO ZÁNIKU ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU

II.1 PROHLÁŠENÍ KONKURSU NA MAJETEK ČLENA

Dnem účinků prohlášení konkursu na majetek člena zaniká jeho členství v družstvu [§ 610 písm. h) ZOK]. Účinky prohlášení konkursu nastávají dnem, kdy bylo rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení konkursu na majetek člena zveřejněno v insolvenčním rejstříku (§ 245 odst. 1 IZ). Tímto dnem zaniká družstevní podíl a dosavadnímu členovi náleží vypořádací podíl, který družstvo vyplatí k rukám insolvenčního správce ve prospěch majetkové podstaty (§ 206 odst. 1 IZ).²

Úprava je to vadná, neboť není zřejmé, proč zákonodárce nekoncepoval ve vztahu k neomezeně převoditelným družstevním podílům úpravu stejně jako ve společnosti s ručením omezeným; podle § 206 odst. 1 ZOK účast společníka ve společnosti s ručením omezeným nezaniká, nýbrž převoditelný podíl dlužníka je sepsán do majetkové podstaty a teprve následně se přistoupí k jeho zpeněžení a pouze nepřevoditelný nebo neprodejný podíl se stane podílem uvolněným. Takové řešení by bylo nepoměrně výhodnější především pro věřitele, neboť zejména v bytových družstvech je často možno družstevní podíl, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, na volném trhu převést za mnohonásobek částky, jež je podle zákona a stanov vyplácena jako vypořádací podíl.³

¹ Může být předmětem pochybnosti, zda mezi zvláštní nucené způsoby zániku členství v družstvu náleží i zánik členství osoby, které zanikl pracovní poměr v družstvu, je-li podle stanov podmínkou členství existence pracovního poměru člena k družstvu (§ 579 odst. 2 ObčZ). Odpověď na tuto otázku je dána tím, zda zanikl pracovní poměr dohodou, jednostranně z vůle zaměstnance či jednostranně z vůle zaměstnavatele. Z výše uvedených tří možností je zjevné, že k nucenému zániku členství došlo pouze tehdy, pokud byl pracovní poměr ukončen jednostranně z vůle zaměstnavatele; v ostatních případech měl totiž zaměstnanec možnost zániku pracovního poměru zabránit, a členem tak zůstat.

² Vzhledem k tomu je reálně nefunkční norma, podle níž nakládáním s majetkovou podstatou se rozumí mj. výkon členských práv a povinností člena družstva [§ 228 písm. d) IZ]. K výkonu jakýchkoliv členských práv a povinností nemá insolvenční správce (s výjimkou povinnosti vymáhat výplatu vypořádacího podílu, nebude-li vyplacen dobrovolně) žádné oprávnění.

³ V řadě bytových družstev upravují stanovy pravidlo, že vypořádací podíl je roven velikosti jejich majetkové účasti v družstvu, což sice vyhovuje zákonu (§ 748 ZOK), ekonomicky to však pro bývalého člena je zpravidla krajně nevýhodné.

II.2 ODDLUŽENÍ ZPENĚŽENÍM MAJETKOVÉ PODSTATY ČLENA

Členství v družstvu zaniká dnem účinků schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty člena [§ 610 písm. i) ZOK]. Účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty člena nastávají dnem, kdy bylo rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty člena zveřejněno v insolvenčním rejstříku (§ 407 odst. 1 IZ). Tímto dnem zaniká i družstevní podíl a dosavadnímu členovi náleží vypořádací podíl, který však družstvo nevyplatí jemu, nýbrž k rukám insolvenčního správce ve prospěch majetkové podstaty.

II.3 ODDLUŽENÍ PLNĚNÍM SPLÁTKOVÉHO KALENDÁŘE SE ZPENĚŽENÍM MAJETKOVÉ PODSTATY ČLENA

Členství v družstvu zaniká v souvislosti se schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena, a to při splnění některé ze dvou zákonných podmínek [§ 610 písm. i) ZOK].

Pro primo, členství v bytovém družstvu zaniká dnem účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena, pokud insolvenční soud v rozhodnutí o schválení oddlužení uložil členovi vydat družstevní podíl, se kterým je spojeno právo nájmu družstevního bytu, jestliže tento družstevní byt členovi slouží jako jeho obydli,⁴ insolvenčnímu správci ke zpeněžení; v jiných případech insolvenční soud nemůže nařídít vydání družstevního podílu,⁵ a členství tudíž nezanikne.

Úprava je to problematická, protože jednak nepokrývá případy, kdy je s družstevním podílem spojeno právo nájmu více než jednoho družstevního bytu (dva nebo více bytů nemohou zároveň sloužit jako obydli), ani nepokrývá situaci, kdy s družstevním podílem je spojeno právo nájmu jediného družstevního bytu, tento byt však členovi neslouží jako obydli. Úprava rovněž nepokrývá situaci, kdy s družstevním podílem není spojeno právo nájmu žádného družstevního bytu nebo kdy je s družstevním podílem spojeno právo nájmu jednoho nebo více družstevních nebytových prostorů. Konečně úprava nepokrývá ani družstevní podíly v jiných než bytových družstvech. Neexistuje přitom logicky rozumný důvod, proč by v těchto případech nemělo členství v družstvu zaniknout, leč *de lege lata* to není možné.⁶

Účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena nastávají dnem, kdy bylo rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena zveřejněno v insolvenčním rejstříku (§ 407 odst. 1 IZ). Tímto dnem zaniká i dotčený družstevní podíl a dosavadnímu členovi náleží vypořádací podíl, který družstvo vyplatí k rukám insolvenčního správce ve prospěch majetkové podstaty; z výše uvedeného je

⁴ Zákonná formulace „družstevní podíl, který slouží jako jeho obydli“ je právně chybná a stylisticky podivná.

⁵ *Stricto sensu* tu k žádnému vydání družstevního podílu dojít nemůže, protože družstevní podíl není hmotná věc, tudíž jej nelze fyzicky ovládat tak, jako lze ovládat hmotné věci.

⁶ Srovnej kritiku této úpravy F. Cilečka in ŠTENGLOVÁ, I. – HAVEL, B. – CILEČEK, F. – KUHN, P. – ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1123.

patrné, že úprava je věcně chybně formulována, protože zde nedochází ke zpeněžení družstevního podílu.

Pro secundo, členství v družstvu zaniká v souvislosti se schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena okamžikem, kdy o zpeněžení družstevního podílu požádal zajištěný věřitel. Dikce zákona je zde zmatečná; má-li být výklad zákona smysluplný, je třeba dovodit, že:

1. žádost může podat pouze ten věřitel, jehož pohledávka je zajištěna právem k družstevnímu podílu,
2. žádost může být podána v jakémkoliv družstvu (nikoliv jen v bytovém),
3. žádost musí být podána předtím, než nastanou účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena, protože pokud je-li žádost podána, pak ke dni účinků schválení oddlužení zaniká členství dlužníka v družstvu, jednak musí být od tohoto okamžiku závazně určeno, co je předmětem majetkové podstaty určeným ke zpeněžení, a co naopak dlužníkovi zůstane, a zpeněžení tudíž nepodléhá,
4. dnem účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty člena:
 - a) zaniká členství dlužníka v družstvu,
 - b) zaniká družstevní podíl,
 - c) do majetkové podstaty náleží vypořádací podíl, a
5. zajištěný věřitel se uspokojuje jen z vypořádacího podílu; na výnosy ze zpeněžení jiného majetku dlužníka nemá právo (§ 398 odst. 2 věta třetí IZ).

II.4 POSTIŽENÍ DRUŽSTEVNÍHO PODÍLU VÝKONEM ROZHODNUTÍ NEBO EXEKUCÍ

Družstevní podíl lze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí [§ 610 písm. j) ZOK]; úprava je obsažena jednak v § 627 odst. 2 ZOK, jednak v §§ 320aa–320ab OSŘ, resp. § 52 odst. 1 EŘ.

Právní úprava rozlišuje dva okruhy případů, a to v závislosti na tom, zda družstevní podíl je, či není převoditelný.

II.4.1 POSTIŽENÍ PŘEVODITELNÉHO DRUŽSTEVNÍHO PODÍLU

Prvým způsobem postižení družstevního podílu je jeho zpeněžení v exekuční dražbě; zpeněžit lze družstevní podíl neomezeně převoditelný i omezeně převoditelný.

Soud zašle povinnému usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Soudní exekutor zašle povinnému:

1. vyzoomění o zahájení exekuce podle § 44 EŘ, pokud mu již nebylo zasláno dříve,
2. výzvu ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ, a
3. exekuční příkaz k postižení převoditelného družstevního podílu podle § 47 EŘ.

Soud v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí postižením družstevního podílu nebo soudní exekutor v exekučním příkazu zakáže:

- a) povinnému družstevní podíl převádět nebo zatěžovat, a
- b) příslušnému orgánu družstva udělit povinnému k převodu nebo k zatížení družstevního podílu souhlas, je-li ho potřeba.

Exekuci postižením družstevního podílu lze provést až poté, co marně uplyne lhůta obsažená ve výzvě soudního exekutora ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ. Dojde-li ke splnění vymáhané povinnosti povinným řádně a včas, exekuce postižením družstevního podílu nebude provedena.

K určení ceny družstevního podílu se přibere vždy soudní znalec; za tímto účelem je družstvo povinno poskytnout soudnímu znalci potřebné informace.

Soud nebo soudní exekutor doručí dražební vyhlášku družstvu, které je povinno informovat způsobem stanoveným pro svolání členské schůze⁷ bez zbytečného odkladu ostatní členy, že mu byla doručena dražební vyhláška a že tato dražební vyhláška je k nahlédnutí v sídle družstva. Družstvo je povinno zaslat kterémukoliv členovi, který o to požádá, opis dražební vyhlášky na jeho náklady a nebezpečí na adresu uvedenou v žádosti.

Je-li družstevní podíl omezeně převoditelný, může se dražby zúčastnit a podíl vydražit pouze osoba, která ještě před jejím zahájením prokáže, že splňuje požadavky stanovené zákonem a stanovami pro členství v družstvu. Zúčastní-li se dražby jiný člen a učiní-li s jinými dražiteli stejné nejvyšší podání, udělí se mu příklep.

Udělením příklepu zaniká členství dosavadního člena v družstvu a vydražitel se stává novým členem družstva, pokud zaplatí nejvyšší podání řádně a včas, a to s právními účinky k okamžiku udělení příklepu; tím zanikají i zástavní, zadržovací a další práva váznoucí na podílu. Pohledávky oprávněného a náklady výkonu rozhodnutí nebo exekuce se uspokojí z výtěžku dražby.

Soud nebo soudní exekutor oznámí udělení příklepu družstvu.

Jestliže se družstevní podíl ani v opakované dražbě nepodařilo prodat, pak členství povinného v družstvu zaniká dnem, kdy bylo družstvu doručeno vyrozumění o neúspěšné opakované dražbě, a výkon rozhodnutí nebo exekuce postihuje pohledávku povinného z práva na vypořádací podíl.

II.4.2 POSTIŽENÍ NEPŘEVODITELNÉHO DRUŽSTEVNÍHO PODÍLU

Druhým způsobem postižení družstevního podílu je postup, kdy družstevní podíl není převoditelný.

Soud zašle povinnému usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Soudní exekutor zašle povinnému:

1. vyrozumění o zahájení exekuce podle § 44 EŘ, pokud mu již nebylo zasláno dříve,
2. výzvu ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ, a
3. exekuční příkaz k postižení nepřevoditelného družstevního podílu podle § 47 EŘ.

⁷ Tato úprava je problematická v družstvech, kde má veškerou působnost nejvyššího orgánu shromáždění delegátů a kde se tedy členská schůze vůbec nesvolává. Podle § 688 odst. 1 ZOK se shromáždění delegátů svolává písemnou pozvánkou zasílanou delegátům na jimi určenou adresu v seznamu delegátů. Zejména v družstvech s početnou členskou základnou je zaslání informace o dražební vyhlášce každému členovi družstva velmi nákladné a byrokraticky nepružné.

Exekuci postižením družstevního podílu lze provést až poté, co marně uplyne lhůta obsažená ve výzvě soudního exekutora ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ. Dojde-li ke splnění vymáhané povinnosti povinným řádně a včas, exekuce postižením družstevního podílu nebude provedena.

Je-li družstevní podíl nepřevoditelný, pak:

1. členství povinného v družstvu zaniká dnem právní moci:
 - a) rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí postižením družstevního podílu,
 - b) exekučního příkazu k postižení družstevního podílu po uplynutí lhůty 30 dnů uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ, nebo
 - c) rozhodnutí, kterým bylo řízení o zastavení exekuce zastaveno, nebo kterým byl návrh na zastavení exekuce odmítnut nebo zamítnut, byl-li ve lhůtě 30 dnů uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ podán návrh na zastavení exekuce, a
2. výkon rozhodnutí nebo exekuce postihuje pohledávku povinného z práva na vypořádací podíl.

II.5 SPOLEČNÉ VÝKLADY

II.5.1 NEPŘÍPUSTNOST POSTIŽENÍ PODÍLU V ŘÍZENÍ INSOLVENČNÍM A EXEKUČNÍM

Jestliže povinný nabyl dědictvím družstevní podíl, jenž podle nařízení zůstavitele obsaženého v pořízení pro případ smrti má přejít na svěřenského nástupce jako následného dědice, pak takový družstevní podíl lze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí jen tehdy, není-li povinný podle nařízení zůstavitele omezen ve svém právu s družstevním podílem volně disponovat (§ 1521 ObčZ *in fine*); je-li povinný omezen, musí být výkon rozhodnutí nebo exekuce zastaven (§ 320aa odst. 2 OSŘ).

Insolvenční zákon nemá pro tyto případy výslovnou úpravu, nicméně lze soudit, že se toto omezení použije i pro oblast insolvenčních řízení. Je-li dlužník podle nařízení zůstavitele omezen ve svém právu s družstevním podílem volně disponovat, pak je družstevní podíl majetkem, který nelze výkonem rozhodnutí postihnout a do majetkové podstaty dlužníka tudíž nenáleží (§ 207 odst. 1 IZ); vzhledem k tomu ani v souvislosti s prohlášením konkursu na majetek člena ani v souvislosti se schválením oddlužení člena členství v družstvu nemůže zaniknout.

II.5.2 OBNOVENÍ ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU

II.5.2.1 Obecně

Členství dlužníka může být obnoveno, jestliže:

1. konkurs prohlášený na majetek člena bude zrušen z jiných důvodů než pro splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek člena je zcela nepostačující [např. odvolacím soudem proto, že nebyly splněny podmínky pro prohlášení konkursu na majetek člena na základě jeho odvolání podle § 141 IZ nebo insolvenčním soudem z důvodů podle § 308 odst. 1 písm. a) nebo b) nebo odst. 2 IZ],

2. výkon rozhodnutí postižením družstevního podílu byl skončen, aniž by vymáhaná povinnost byla alespoň zčásti splněna z prostředků získaných postižením podílu výkonem rozhodnutí, nebo
3. účinky exekučního příkazu k postižení družstevního podílu zanikly, aniž by vymáhaná povinnost byla alespoň zčásti splněna z prostředků získaných postižením družstevního podílu.

Nejisté je, zda je možné při zrušení oddlužení obnovit členství dlužníka v družstvu, a pokud ano, pak za jakých podmínek. Vzhledem k absenci jakékoliv zákonné úpravy obnovy členství v případě zrušení oddlužení, kogentní úpravě této otázky jak v zákoně o obchodních korporacích, tak i v insolvenčním zákoně, tak i se zřetelem k tomu, že důvody zrušení oddlužení v § 418 odst. 1 a 3 IZ jsou odlišné než důvody zrušení konkursu, lze soudit, že obnovit členství možné není,⁸ což je ovšem zcela koncepčně chybné (lze-li obnovit členství v řízení konkursním i exekučním, není věcného důvodu, proč by to při splnění stejných podmínek nemělo být dovoleno i zde).

II.5.2.2 Podmínky a postup obnovy členství

Člen musí projev vůle o obnově členství doručit družstvu v zákonné prekluzivní lhůtě 4 měsíců od právní moci rozhodnutí soudu, jinak toto jeho právo zaniká (§ 627 odst. 1 ZOK). Vzhledem k nutnosti doručení projevu vůle člena o obnově členství lze dovodit, že projev vůle musí mít písemnou formu, jinak jde o právní jednání relativně neplatné, ledaže člen tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ).

Členství se obnovuje nikoliv zpětně, nýbrž až dnem, kdy byl družstvu doručen projev vůle člena obnovit členství.

Družstvo je projevem vůle člena obnovit členství vázáno a nemůže jej odmítnout, resp. neakceptovat; zákon poskytuje výhradní jednostranné právo rozhodnout se, zda (ne)chce obnovit své členství, bývalému členovi. Výše uvedené platí i obráceně; družstvo nemůže bývalého člena k obnově členství nutit.

Vyplatilo-li již družstvo vypořádací podíl k rukám insolvenčního správce nebo vykonavatele nebo soudního exekutora, pak ten je povinen jej členovi vydat; to neplatí, byly-li příslušné prostředky v insolvenčním nebo exekučním řízení spotřebovány (např. na úhradu nákladů konkursu).

Projeví-li člen zájem o obnovu členství, pak musí vyplacený vypořádací podíl družstvu vrátit nebo (není-li to z objektivních důvodů možné) nahradit. Vypořádací podíl musí být vrácen nebo nahrazen současně s projevem vůle obnovit členství, jinak k obnově členství nedojde. Tento zákonný požadavek současnosti však v praxi zpravidla nebude proveditelný především z praktických důvodů. Typicky všude tam, kde bude člen vracet družstvu nepeněžitě plnění, bude nezbytné jeho převzetí družstvem, resp. osobou jím k tomu pověřenou. Při poukazování peněžitě plnění pak člen bude potřebovat taktéž alespoň minimální součinnost družstva (např. informaci o jeho bankovním spojení). Zákon proto třeba interpretovat tak, že člen v oznámení o obnově

⁸ F. Cileček (in ŠTENGLOVÁ – HAVEL – CILEČEK – KUHN – ŠUK, c. d., s. 1148) uvádí, že by bylo možno uvažovat o obnově členství za podmínky vrácení vyplaceného vypořádacího podílu, jeho text však není v tomto směru příliš jednoznačný a zejména jasně neformuluje odpověď na otázku, zda je obnovu členství možné, či nikoliv.

členství projeví vůli vypořádací podíl vrátit nebo nahradit a vyzve družstvo k potřebné součinnosti.

Vzhledem k neexistenci jakékoliv úpravy, jakož i s přihlédnutím ke skutečnosti, že není zřejmé, z čeho a kdo by případně uhradil rozdíl, lze soudit, že se vypořádací podíl vrátí v původní (nominální) výši a družstvu nic jiného nenáleží; případné plody a užitky vzešlé z tohoto plnění v mezidobí si člen může ponechat.

Byl-li vypořádací podíl vyplacen v nepeněžitě podobě a není-li možné toto reálně vrátit (např. proto, že plnění bylo poskytnuto ve věcech, které byly zničeny, spotřebovány atp.), pak musí být vypořádací podíl nahrazen v podobě, na které se strany dohodnou, jinak v penězích; výše příslušné částky musí být určena dohodou stran.

Nejasné je, zda může družstvo nepřijmout vrácený vypořádací podíl od člena s cílem znemožnit obnovení jeho členství v družstvu. Podle všeho je takový postup nepřijatelný, neboť jde o osobní zákonné právo člena, do kterého mu nikdo nemá právo jakkoliv zasahovat. Odmítne-li proto družstvo přijmout vrácený vypořádací podíl, členství se obnoví, avšak povinnost člena vrátit družstvu vypořádací podíl zaniká pro následnou nemožnost plnění (§ 2006 odst. 1 ObčZ).⁹

Pokud družstvo vypořádací podíl dosud nevyplatilo, pak jej:

1. již nebude vyplácet, projeví-li člen vůli k obnovení členství, nebo
2. vyplatí k rukám bývalého člena, pokud ten v zákonné lhůtě neprojeví vůli k obnově členství.

Pokud bývalý člen neprojeví vůli k obnovení členství, pak tato skutečnost nebrání jeho pozdější nové členské přihlášce do družstva.

III. JEDNOTLIVÉ ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY ZÁNIKU ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU

III.1 VYLOUČENÍ ČLENA Z DRUŽSTVA

III.1.1 OBECNĚ

Vyloučení je jednostranným projevem vůle družstva jednostranně ukončit členství určité osoby v družstvu [§ 610 písm. c) ZOK]. Vyloučení má povahu *soukromoprávní sankce* vůči určitému členu. Družstvo však nemůže jednat libovolně, resp. svévolně. Zákon stanoví podmínky, za nichž lze k vyloučení přistoupit; to znamená, že při jejich splnění by vždy muselo dojít k vyloučení. Právý opak je však pravdou; i tehdy, pokud budou podmínky vyloučení splněny, není nutné k vyloučení přistupovat. Družstvo může členovi jeho provinění prominout, a to výslovně nebo konkludentně (např. i pouhou nečinností); pokud se tak stane, nelze již k vyloučení

⁹ Protiargumentem může být, že tak nastane absurdní stav, že člen bude mít družstevní podíl (a z něj plynoucí majetkovou účast) v družstvu, aniž by reálně družstvu jakkoliv majetkově přispěl. To je ovšem logický důsledek nezákonného jednání družstva, jenž v rozporu se zákonem nepřijalo vrácený vypořádací podíl, ač jej přijmout bylo povinno. Jiný výklad zde není možný, protože by umožnil družstvu zmařit obnovení členství.

znovu přistoupit z důvodu, který byl prominut. Tím však není vyloučeno, aby se tak stalo z jiného důvodu.

Úprava vyloučení člena z družstva je obsažena v §§ 614–622 ZOK.

Člen může být vyloučen, pokud:

1. závažným způsobem nebo opakovaně porušuje své členské povinnosti,¹⁰
2. přestal splňovat podmínky pro členství, nebo
3. z jiných důležitých důvodů uvedených ve stanovách; co se rozumí důležitými důvody, je ponecháno na úpravě ve stanovách.¹¹ Není-li úpravy ve stanovách, pak platí, že z důležitých důvodů nelze člena vyloučit. Sporným je, zda může být člen vyloučen pouze z jediného důležitého důvodu, anebo zda musí být důležité důvody alespoň dva. Ze systematického a logického výkladu zákona však plyne, že postačí i jediný důležitý důvod pro vyloučení. Jako důležitý důvod vyloučení lze proto např. považovat, jestliže se člen pokusil přivést družstvo do úpadku, přijal-li funkci v představenstvu konkurenčního družstva¹² atp.

Člen nemůže být vyloučen za jednání, kterého se dopustil v duševní poruše, jestliže v důsledku této poruchy nebyl schopen rozpoznat protiprávnost tohoto jednání nebo je ovládnout.¹³

Účelem úpravy vyloučení člena z družstva je chránit družstvo před opakovaným či závažným porušováním členských povinností členem. Této možnosti však nelze využívat zneužívajícím způsobem, kterým by mohlo být rozhodnutí o vyloučení člena za nevýznamné porušení povinností či využití vyloučení v případech, kdy existuje podstatně účinnější způsob, kterým může družstvo zajistit dodržování zákonného stavu.¹⁴

Jednání jiné osoby než člena nemůže být důvodem pro vyloučení člena z družstva.¹⁵

III.1.2 VÝSTRAHA

Před vlastním rozhodnutím o vyloučení musí být členovi udělena výstraha, která musí mít písemnou formu, jinak je relativně neplatná, ledaže družstvo tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ).

O udělení výstrahy rozhoduje orgán k tomu určený ve stanovách, a není-li takového určení, pak představenstvo.

Ve výstraze musí být uveden důvod jejího udělení a člen se upozorní na možnost vyloučení a vyzve se, aby s porušováním členských povinností přestal a následky porušení členských povinností odstranil; k tomu se členovi vždy poskytne přiměřená lhůta, nejméně však 30 dnů.

¹⁰ Důvodem pro vyloučení může být např. skutečnost, že člen je v prodlení se splacením svého základního členského vkladu. Platná právní úprava totiž porušení povinnosti splatit základní členský vklad jako zákonný důvod zániku členství nezná. Srovnej k tomu civ. rozh. Vážný 6 083 (z r. 1926).

¹¹ Jinými důležitými důvody nemůže být porušování členských povinností, nýbrž jiné důvody, které musí být z hlediska družstva důležité, a to zejména s ohledem na jeho činnosti, vnitřní fungování apod. (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2003, sp. zn. 32 Odo 666/2002. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 7, s. 373 a násl.).

¹² Civ. rozh. Vážný 13 980 (z r. 1934).

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1181/2006. *Soudní judikatura*. 2008, roč. 12, č. 10, s. 800 a násl.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 1374/2005, ASPI JUD34016CZ.

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3433/2015, ASPI JUD314010CZ.

Výstraha daná členovi družstva musí obsahovat alespoň (skutkové) vymezení členské povinnosti, jejíž porušení se člen dopouští, jakož i konkrétní označení následků, které jsou s dalším porušováním dané povinnosti spojeny, tj. možnost vyloučení z družstva (civ. R 91/2011).¹⁶

Je-li ve výstraze zřetelný odkaz na úpravu vyloučení z družstva, obsaženou ve stanovách družstva, jsou tím konkrétně označeny následky, které jsou s porušováním členské povinnosti spojeny (tj. vyloučení z družstva).¹⁷

Je-li důvodem pro udělení výstrahy neplacení nájemného a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, musí skutkové vymezení důvodu obsahovat přesnou specifikaci dluhu, zpravidla včetně uvedení období, za něž dluh vznikl, a výši dlužné částky.¹⁸

Jestliže družstvo neprokáže v soudním řízení o platnost vyloučení řádné udělení výstrahy, soud již dále nezkoumá, zda došlo opravdu k porušení členských povinností.

Nejisté je, zda výstraha musí být udělena i tehdy, má-li být důvodem vyloučení skutečnost, že člen přestal splňovat podmínky pro členství, kogentní dikce zákona i logika věci¹⁹ však svědčí kladné odpovědi.

Výstraha nemusí být udělena pouze tehdy, jestliže porušení členských povinností nebo jiné důležité důvody uvedené ve stanovách měly následky, které nelze odstranit, a udělení výstrahy tedy již reálně vzato nemá žádný smysl.

III.1.3 ROZHODNUTÍ O VYLOUČENÍ; OBRANA PRO ROZHODNUTÍ O VYLOUČENÍ V RÁMCI DRUŽSTVA

O vyloučení člena z družstva rozhoduje orgán k tomu určený ve stanovách, a není-li takového určení, pak představenstvo.

Rozhodnutí o vyloučení musí:

1. obsahovat důvod(y) vyloučení, a to proto, aby se vyloučený člen mohl proti němu bránit,²⁰
2. být přijato nejpozději v subjektivní lhůtě 6 měsíců ode dne, kdy se družstvo dozvědělo o důvodu vyloučení, nejpozději však v objektivní lhůtě 1 roku ode dne, kdy důvod vyloučení nastal; jde o lhůty hmotněprávní,
3. mít písemnou formu, jinak je relativně neplatné, ledaže družstvo tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ); písemná forma musí být dodržena i tehdy, byl-li na zasedání orgánu, na kterém bylo rozhodnuto o jeho vyloučení, dotčený člen osobně přítomen, a

¹⁶ Všeobecné formulace typu „porušujete svým chováním své členské povinnosti, a tudíž můžete být vyloučen z družstva“ nejsou rozhodně dostatečně konkrétní, a tudíž nelze hovořit o výstraze.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1780/2015, ASPI JUD321220CZ.

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2613/2018, ASPI JUD591992CZ.

¹⁹ I v tomto případě je vhodné poskytnout členovi prostor k nápravě. Je-li např. podmínkou členství existence dalšího členského vkladu v určité výši, přestal podmínky stanov splňovat člen, který smlouvu o dalším členském vkladu jednostranně vypověděl; udělením výstrahy se mu poskytuje prostor k jednání s družstvem stran nápravy tohoto stavu.

²⁰ Shodný závěr plyne na základě obdobné normativní úpravy i z rozsudku Nejvyššího soudu SR, sp. zn. 1 Obo 98/2004. *Zo súdnej praxe*. 2006, č. 4, s. 143 a násl.

4. obsahovat alespoň identifikaci vylučovaného člena, výrok o vyloučení z družstva (formulovaný určitým a srozumitelným způsobem), stručnou specifikaci skutku, pro který byl člen vyloučen (v takovém rozsahu, aby nebyl zaměnitelný s jiným), a poučení o právu člena podat odůvodněné námitky, v jaké lhůtě a ke kterému orgánu družstva,²¹ a dále právní následky nevyužití tohoto práva, nebo – pokud o vyloučení rozhodovala členská schůze – poučení, že vyloučený člen nemůže podat námitky.

Proti rozhodnutí o vyloučení může člen podat odůvodněné námitky k členské schůzi ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí, jinak toto právo zaniká. Nevyužije-li dotčený člen svého práva, pak jeho členství v družstvu zaniká marným uplynutím lhůty pro podání námitek.

Vyhoví-li členská schůze námitkám, rozhodnutí o vyloučení se ruší; v tomto případě členství dotčeného člena v družstvu trvá kontinuálně dál. Nevyhoví-li členská schůze námitkám, pak námitky zamítne; v takovém případě členství dotčeného člena v družstvu zaniká dnem, kdy bylo dotčenému členovi doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek.

Nic nebrání tomu, aby členská schůze vážala zrušení rozhodnutí o vyloučení na podmínku členskou schůzí stanovenou. Jinak řečeno, aby zde bylo vyhovění námitkám člena vázáno na (odkládací) podmínku, jejíž splnění vylučovaným členem má za následek vyhovění námitkám a zrušení rozhodnutí o vyloučení; nejde-li o podmínku nemožnou, je takový postup možný.²²

K výše uvedenému přistupuje ovšem výjimka. Stanovy mohou určit, že o vyloučení rozhoduje přímo členská schůze. V takovém případě rozhoduje členská schůze o vyloučení s konečnou platností a dotčený člen nemůže vznést žádné námitky.

Právo člena na vyslechnutí jeho stanoviska je však zákonem zaručeno, neboť člen má vždy právo zúčastnit se zasedání členské schůze a vystoupit na něm. To platí jak tehdy, kdy členská schůze rozhoduje o námitkách dotčeného člena proti rozhodnutí příslušného orgánu o vyloučení, tak i tehdy, kdy členská schůze přímo rozhoduje o vyloučení člena.

Rozhoduje-li členská schůze o námitkách vylučovaného člena proti rozhodnutí o vyloučení, je jeho hlasovací právo sistováno [§ 660 písm. b) ZOK] a pro účely posuzování usnášedlschopnosti členské schůze a počtu hlasů potřebných pro přijetí usnesení se k jeho hlasům nepřihlíží (§ 644 odst. 2 ZOK). Cestou analogie lze přitom dospět k závěru, že stejný princip platí i při rozhodování členské schůze o vyloučení.

Pro případ, že členská schůze rozhoduje cestou dílčích členských schůzí nebo že nejvyšším orgánem družstva příslušným k rozhodování o vyloučení člena nebo o námitkách člena proti vyloučení je shromáždění delegátů, platí, že dotčený člen musí být na zasedání každé dílčí členské schůze nebo na zasedání shromáždění delegátů pozván, a to písemnou pozvánkou zaslouanou mu na adresu uvedenou v seznamu členů, a má právo (§ 667 odst. 1 a 2, resp. § 683 odst. 1 a 2 ZOK):

a) se (osobně nebo v zastoupení) zúčastnit zasedání každé dílčí členské schůze nebo zasedání shromáždění delegátů v části, která se ho týká, a

²¹ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1155/201, ASPI JUD277060CZ.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003. In: BALÁK, F. a kol. *Soubor civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu. Svazek 30*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 19.

b) požádá-li o slovo před hlasováním v záležitosti, která se ho týká, musí mu být umožněno se vyjádřit, zejména se mu musí umožnit obrana proti návrhu na zamítnutí námitek nebo proti rozhodnutí o vyloučení.

Rozhodnutí o vyloučení člena a rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek se vylučovanému členovi doručí doporučeným dopisem do vlastních rukou na adresu člena uvedenou v seznamu členů.

Proti rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek nebo o vyloučení může vyloučený člen podat ve lhůtě 3 měsíců ode dne doručení rozhodnutí návrh soudu na prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné, jinak toto právo zaniká. Pokud člen nevyužije svého práva podat odůvodněné námitky, není oprávněn domáhat se rozhodnutí soudu o neplatnosti vyloučení.²³

Do doby uplynutí lhůty pro podání návrhu u soudu nebo do doby pravomocného skončení soudního řízení družstvo nemůže vůči vyloučenému členovi uplatnit žádná práva plynoucí ze zániku jeho členství.

III.1.4 ZRUŠENÍ ROZHODNUTÍ O VYLOUČENÍ

I již platné a účinné rozhodnutí o vyloučení může družstvo samo vzít zpět (zrušit, resp. revokovat),²⁴ a to novým rozhodnutím toho orgánu, který je oprávněn rozhodovat o vyloučení člena. Podmínkou tohoto kroku je ovšem souhlas vyloučeného člena; souhlas musí mít písemnou formu, jinak je relativně neplatný, ledaže vyloučený člen tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ). Souhlas musí být udělen ve lhůtě 1 měsíce ode dne, kdy mu bylo rozhodnutí o zrušení vyloučení doručeno, jinak se k rozhodnutí o revokaci vyloučení nepřihlíží; to neplatí, pokud vyloučený člen o revokaci vyloučení již dříve písemně požádal.

Revokace vyloučení může být přijata i v době, kdy bude probíhat soudní řízení o platnosti vyloučení z družstva. Družstvo a vyloučený člen by mohli např. uzavřít soudní smír (§ 67 a násl., § 99 OSŘ).

Pokud je vyloučení revokováno, pak z téhož důvodu nelze člena z družstva znovu vyloučit.

Pokud nedojde k revokaci vyloučení, a dokonce i tehdy, pokud soud rozhodne o platnosti vyloučení, není zakázáno, aby vyloučený člen byl do družstva znovu přijat na základě své (nové) členské přihlášky.

III.1.5 KONTINUITA ČLENSTVÍ

Členství vyloučeného člena v družstvu nezaniká a kontinuálně trvá od svého počátku (*ex tunc*), jestliže:

- členská schůze vyhověla podaným námitkám,
- soud rozhodl o neplatnosti vyloučení, nebo
- došlo k revokaci vyloučení.

²³ Civ. rozh. Úř. sb. 18 670 (z r. 1944).

²⁴ Shodně civ. rozh. Vážný 12 008 (z r. 1932).

III.1.6 ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVA VYLOUČENÍ Z BYTOVÉHO DRUŽSTVA

Člena – nájemce družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru (dále jen „člen-nájemce“) lze vyloučit z bytového družstva jednak z důvodů podle § 614 ZOK, jednak tehdy, jestliže (§ 734 odst. 1 ZOK):

1. člen-nájemce hrubě porušil svou povinnost vyplývající z družstevního nájmu, nebo
2. člen-nájemce byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný:
 - a) na bytovém družstvu,
 - b) na osobě, která bydlí v budově, kde se nachází družstevní byt nebo družstevní nebytový prostor v nájmu vylučovaného člena, nebo
 - c) proti cizímu majetku, který se v této budově nachází.

III.1.7 ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVA VYLOUČENÍ SPOLEČNÝCH ČLENŮ Z BYTOVÉHO DRUŽSTVA

K obecné úpravě vyloučení podle §§ 614–620 ZOK a zvláštní úpravě vyloučení z bytového družstva podle § 734 odst. 1 ZOK přistupují ještě další speciální předpisy.

Předně jak rozhodnutí o vyloučení, tak i rozhodnutí o zamítnutí námitek se doručuje každému ze společných členů samostatně. A dále každý ze společných členů má samostatné právo podat odůvodněné námítky pro rozhodnutí o vyloučení (§ 740 ZOK). Účel úpravy je zřejmý, totiž zamezení nebezpečí, že jeden společný člen doplatí na případnou nedostupnost, nespolupráci nebo i přímou zlou vůli druhého společného člena.

Návrh k soudu na určení neplatnosti vyloučení podle § 620 ZOK může podat i jen jeden ze společných členů, a to zcela nezávisle na druhém ze společných členů; i ten ze společných členů, který návrh nepodal, je vždy obligatorně účastníkem soudního řízení.²⁵

Spornou otázkou je, zda v případě, že některý ze společných členů porušuje své povinnosti a druhý ze společných členů nikoliv, je možno vyloučit z bytového družstva pouze tohoto jednoho ze společných členů; argumenty jsou dva.

Prvý z nich vychází ze skutečnosti, že oba společní členové jsou ze společného členství oprávněni a povinni společně a nerozdílně. Nelze proto vyloučit pouze jednoho ze společných členů, nýbrž je nutno vyloučit oba společné členy taktéž solidárně. Platná zákonná úprava společného členství v bytovém družstvu nepřipouští jiné než zákonem výslovně stanovené způsoby jeho vzniku a zániku; takový způsob by musel být zákonem upraven výslovně, což není tento případ. Druhý argument vychází ze skutečnosti, že se svým členstvím mohou společní členové nakládat opět pouze společně a nerozdílně. Nemůže proto jeden ze společných členů vystoupit z bytového družstva proti vůli druhého apod.

Argument, že s vyloučením všech společných členů by došlo k nepřipustnému zásahu do práv a povinností i „nevinných“ společných členů, je nesprávný. Jelikož jsou všichni společní členové ze společného členství oprávněni a povinni společně a nerozdílně, pak jestliže jeden ze společných členů členskou povinnost porušoval, ostatní

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 706/2004. *Soudní rozhledy*. 2008, roč. 14, č. 8, s. 177 a násl.

společní členové mohli a měli naopak plnění všech povinností převzít plně na svá bedra. Obdobně tak bytové družstvo může vyžadovat plnění povinností po všech společných členech nebo kterémkoliv z nich. Jestliže ani jeden ze společných členů nezjednal ani po udělení výstrahy nápravu, pak se provinili všichni a je možno vyloučit je všechny.

Soudní rozhodovací praxe však toto stanovisko nesdílí. Bylo judikováno, že vyloučení jen jednoho ze společných členů v důsledku jeho trestného činu proti bytovému družstvu nebo jinému členovi bytového družstva možné je, přičemž v takovém případě přestává být družstevní podíl společný a druhý společný člen se tímto stane výlučným členem.²⁶

Nejvyšší soud zjevně vychází z principu individuální trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin, kterou se snaží důsledně promítnout i do oblasti vyloučení člena z bytového družstva. To je ovšem nesprávný přístup. *Pro primo*, princip trestní odpovědnosti je založen na individuálním principu, jakákoliv jeho extenze do oblasti soukromého práva je zcela nepřijatelná. Je-li soukromoprávní úprava založena na principu solidarity společných členů, nutně to platí i pro oblast sankcí za soukromoprávní delikty. *Pro secundo*, zákon tento způsob zániku (resp. přeměny společného na výlučné) členství nezná, což vzhledem k tomu, že jde o kogentně upravovanou statusovou otázku právní úpravy družstva, je zásadní problém; jinak řečeno, soud si zde přisvojil pravomoc zákonodárce, neboť existující zákon nevyložil (což mu přísluší), nýbrž vytvořil zákon nový (což mu zjevně nepřisluší). Se zřetelem k výše uvedenému je třeba právní názor soudu odmítnout.

III.1.8 DODATEK

Dnem zániku členství v družstvu:

1. vyloučený člen pozbývá svého družstevního podílu, který tímto zaniká, a
2. vyloučenému členovi vzniká právo na vypořádací podíl.

Pokud soud rozhodl o neplatnosti vyloučení nebo pokud družstvo revokovalo své rozhodnutí o vyloučení předtím, než byl vypořádací podíl vyplacen, pak již vyplaceno nic nebude a staronový člen je opět vlastníkem svého družstevního podílu.

Jestliže však byl vypořádací podíl vyplacen předtím, než soud rozhodl o neplatnosti vyloučení nebo než družstvo revokovalo své rozhodnutí o vyloučení, pak musí být družstvu vrácen nebo (není-li to z objektivních důvodů možné) nahrazen. Vypořádací podíl se vrací nebo nahrazuje v původní (nominální) výši; ani úroky ani jiné navýšení není družstvo oprávněno požadovat.

III.2 ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOB ZÁNIKU ČLENSTVÍ ROZHODNUTÍM PŘEDSTAVENSTVA V SOCIÁLNÍM DRUŽSTVU

Jestliže člen sociálního družstva, který vykonává pro sociální družstvo práci na základě pracovního poměru nebo práci bez nároku na odměnu mimo rámec pracovního poměru na základě dobrovolnosti, přestane tuto zákonnou podmínku

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 834/2006, ASPI JUD104864CZ.

členství splňovat po dobu delší než 90 dnů, může (avšak nemusí) představenstvo²⁷ rozhodnout, že mu zaniká posledním dnem této lhůty členství v sociálním družstvu (§ 764 odst. 1 ZOK).

De facto jde o obdobu vyloučení pro nezpůsobilost k dalšímu členství v sociálním družstvu.

Je otázkou, zda postup představenstva vyžaduje předchozí udělení výstrahy, či nikoliv, neboť náprava ze strany dotčeného člena by byla možná (zejména v případě vykonávání dobrovolné neplacené práce). Kogentní dikce zákona i logika věci (člen se nemůže dopustit porušení podmínek způsobilosti ke členství nevědomky) však spíše svědčí záporné odpovědi, tedy že udělení výstrahy se nevyžaduje.

V zájmu právní jistoty jak sociálního družstva, tak i dotčeného člena je třeba, aby rozhodnutí představenstva bylo přijato ještě před uplynutím této lhůty, neboť obecně není přípustná retroaktivita rozhodnutí. Rozhodnutí se musí přijmout s odkládací podmínkou, neboť v době jeho přijetí nemůže být postaveno najisto, zda zákonná podmínka nezpůsobilosti ke členství v sociálním družstvu po dobu 90 dnů byla splněna, či nikoliv.

Rozhodnutí musí být dotčenému členovi doručeno a musí mít písemnou formu. To sice zákon výslovně nestanoví, tento závěr plyne však z logiky a kontextu věci.

Člen, o zániku jehož členství bylo rozhodnuto, může proti tomuto rozhodnutí podat v zákonné hmotněprávní lhůtě 1 měsíce ode dne jeho doručení odvolání k členské schůzi. Použití procesního termínu odvolání je zde vysloveně nevhodné;²⁸ krom toho je důkazem nekonzistence práce zákonodárce, který jinde správně používá pojmu námítky.

Je zjevné, že i toto odvolání musí být odůvodněné, protože jinak by jej členská schůze nemohla meritorně posoudit.

Oproti obecné úpravě vyloučení člena z družstva nemůže být tento proces jednostupňový; stanovy sociálního družstva nemohou určit, že o věci rozhodne výhradně členská schůze, neboť tomu brání kogentní povaha zákona.

Pokud členská schůze odvolání vyhoví, pak logicky platí, že členství dotčeného člena v sociálním družstvu nikdy nezaniklo, nýbrž kontinuálně trvá. Pokud však členská schůze odvolání zamítne, pak je zjevné, že uplynutím zákonné lhůty 90 dnů členství zaniklo.

Rozhodnutí členské schůze o odvolání dotčeného člena je konečné. Tato dikce vyvolává pochybnost, zda je možný soudní přezkum podle § 620 ZOK.²⁹ Závěr, podle něhož soudní přezkum není možný,³⁰ je jednak argumentačně nepřesvědčivý, jednak se rozchází s principem subsidiarity obecné právní úpravy; jelikož právní úprava sociálního družstva nemá zvláštní úpravu této otázky, použije se zde úprava obecné. A dále

²⁷ Kogentní dikce zákona vylučuje, aby stanovy určily jiný orgán družstva příslušný k rozhodnutí o této otázce.

²⁸ Kriticky k tomu též CILEČEK, F. in: ŠTENGLOVÁ – HAVEL – CILEČEK – KUHN – ŠUK, *c. d.*, s. 1290; a DĚDIČ, J. – LASÁK, J. Nesrovnalosti v právní úpravě družstev ve světle novely zákona o obchodních korporacích. *Obchodní právo*. 2021, roč. 30, č. 1, s. 8.

²⁹ I když vyloučení není ani ten výklad, totiž že se zde použije obecná úprava soudního přezkumu neplatností usnesení členské schůze podle § 663 ZOK.

³⁰ ČÁP, Z. in: LASÁK, J. – POKORNÁ, J. – ČÁP, Z. – DOLEŽIL, T. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 2752; a CILEČEK, F. in: ŠTENGLOVÁ – HAVEL – CILEČEK – KUHN – ŠUK, *c. d.*, s. 1290.

takovýto výklad by byl ve zjevném rozporu s právem na spravedlivý proces podle čl. 36 LPS.³¹

Díky zákona o konečnosti rozhodnutí členské schůze třeba podle všeho chápat tak, že se zde – věcně docela nesmyslně – zakazuje revokace podle § 622 ZOK (to nevylučuje nové přijetí do sociálního družstva na základě nové členské přihlášky). I se zřetelem k tomuto závěru by bylo rozumné cit. formulaci ze zákona vypustit.

IV. ZÁVĚR

Právní úprava nuceného zániku členství v družstvu není institutem novým; zákonodárce (i právní praxe) se s ní potýká prakticky již od přijetí někdejšího obchodního zákoníku v roce 1991. O to pozoruhodnější je neschopnost zákonodárce poučit se ze svých předchozích chyb. Autorovi této studie je vskutku nejasné, proč zákonodárce není schopen upravit otázku nuceného zániku členství v obchodní korporaci všude tam, kde jde o věcně stejnou materii, jednotným způsobem. Konkrétně u zániku členství v řízení insolvenčním a exekučním by bylo nanejvýš vhodné převzít úpravu této otázky ve společnosti s ručením omezeným (samozřejmě kromě úpravy uvolněného podílu, to by však převzetí úpravy nuceného zániku účasti ve společnosti s ručením omezeným nebránilo). Pokud jde o nedostatky právní úpravy vyloučení, výše byly uvedeny, a tak se zde již neopakují. A konečně zvláštní způsob zániku členství v sociálním družstvu je natolik podivný, že jeho zrušení bez náhrady by bylo rozumné.

doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.
Fakulta právnická ZČU v Plzni
thomas@kop.zcu.cz
ORCID: 0000-0002-0403-2427

³¹ Shodně DĚDIČ – LASÁK, s. 9.